

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Psühholoogia instituut

Karin Saan

ELUKOHAANDMETE TÄPSUSTAMINE RAHVASTIKUREGISTRIS: SEKKUMISE
MÕJU KOHALIKU OMAVALITSUSE TÄPSUSEGA ELUKOHAGA ISIKUTELE

Magistritöö

Õppekava Rakenduslik käitumisteadus (227502)

Juhendajad: Enel Pungas, PhD

Andero Uusberg, PhD

Tartu 2025

Sisukord

Lühikokkuvõte.....	3
Abstract.....	4
Ülevaade.....	6
Lahendatav probleem, selle olulisus ja ulatus ning seniste lahenduskatsete tulemuslikkus... 6	
Probleemi käitumisteadusliku lahendamise protsessi peamised tulemused	7
Töö tugevused ja piirangud	8
Järeldused ja soovitused praktikutele ja teadlastele.....	9
Probleemi kaardistus	10
Sihtrühmade käitumised, mille kaudu saaks probleemi lahendada	10
Sihtrühmade probleemse käitumise põhjused	12
Probleemse käitumise põhjuseid kirjeldav mudel	15
Lahenduste kaardistus	18
Probleemi kaardi abil tuvastatud lahenduste kirjeldus koos mõjukuse ja teostatavuse ennustusega	18
Üürnikud.....	20
Ametnikud	21
Omanikud	22
Elluviidud sekkumise valik ja arendus	24
Elluviidud sekkumise kirjeldus.....	24
COM-B mudeli rakendamine muudetud kirjas.	25
Mõju uuringu raport	26
Uuringu eesmärgid.....	26
Uuringu meetodid	26
Valim	26
Protseduur.....	27
Uuringu tulemused.....	29
Järeldused uuritud sekkumise mõjude kohta	35
Viited	38
Lisa 1, teavituskiri A	40
Lisa 2, teavituskiri B	42
Lisa 3, tabelid	44
Lisa 4, lihtlitsents	48

Lühikokkuvõte

Käesolev magistritöö käsitleb rahvastikuregistri elukohaandmete täpsustamist ning käitumisteadusliku sekkumise mõju kohaliku omavalitsuse täpsusega (edaspidi KOV-täpsusega) registreeritud elukohaandmetega isikute käitumisele. Täpsed elukohaandmed on olulised kvaliteetsete avalike teenuste pakkumiseks ning usaldusväärse statistika koostamiseks. Töö keskmes on probleem, mille kohaselt on rahvastikuregistris kasvav hulk KOV-täpsusega registreeritud elukohti, mis võiksid tegelikult olla aadressitäpsusega elukohad. Sageli on selle põhjuseks omanike vastuseis ja ametnike vähene initsiatiiv, millest tulenevalt üürikud ei registreeri täpse aadressiga elukohta.

Töös rakendatakse COM-B käitumismudelit, et analüüsida kolme sihtrühma (omanike, üürikute ja ametnike) probleemset käitumist ja selle põhjuseid. Uuringu raames saadeti 9397 KOV-täpsusega elukohaga isikule kahte tüüpi teavituskirjad: neutraalne kiri ja COM-B mudelil põhinev käitumisteaduslik kiri. Juhuslikustatud kontrollkatse võimaldas hinnata kirjade mõju elukoha täpsustamisele ning selle võimalikku sõltumist taustatunnustest.

Uuringu tulemused näitasid, et 2 kuu jooksul täpsustasid oma elukoha andmed 14,6% neutraalse ja 14,5% käitumisteadusliku kirja saajatest, mis ei ole statistiliselt oluline erinevus. Statistilisele olulisusele lähenes interaktsiooniefekt, mille kohaselt kirja mõju oli suurim keskharidusega inimestele.

Töö järeldab, et üksnes teavituskirjadest ei piisa, et oluliselt muuta elukohaandmete täpsust. Eesmärgi saavutamiseks tuleks tulevikus kombineerida erinevaid sekkumisviise, sh tõhusamat järelevalvet, avalikku teavitustööd, täiendavaid maksusoodustusi, andmebaaside riskasutust ja ametnike toetamist praktiliste juhustega. Käesolev töö annab väärtusliku sisendi tõenduspõhise poliitikakujundamise arendamiseks ning näitab, kuidas käitumisteaduslik lähenemine saab toetada avaliku sektori otsuseid.

Märksõnad: rahvastikuregister, elukohaandmed, käitumisteadus, COM-B mudel, teavituskiri, juhuslikustatud kontrollkatse.

IMPROVING RESIDENTIAL DATA ACCURACY IN THE POPULATION REGISTER:
THE IMPACT OF AN INTERVENTION ON INDIVIDUALS WITH MUNICIPALITY-
LEVEL REGISTERED ADDRESSES

Abstract

This master's thesis examines the accuracy of residential address data in the Population Register and the impact of a behavioural science intervention on the behaviour of individuals registered with municipality-level (hereinafter referred to as "municipality-accurate") residential addresses. Accurate address data is essential for providing high-quality public services and producing reliable statistics. The core issue addressed in this study is the increasing number of municipality-accurate addresses in the Population Register that, in reality, could be specified at the exact address level. This is often due to property owners' resistance and a lack of initiative from officials, which leads to tenants not registering their exact residential address.

The thesis applies the COM-B behavioural model to analyse the problematic behaviours and their underlying causes among three target groups: property owners, tenants, and public officials. In the course of the study, 9 397 individuals with municipality-accurate addresses received one of two types of notification letters: a neutral letter and a behavioural science-based letter grounded in the COM-B model. A randomized controlled trial was used to evaluate the impact of the letters on address accuracy and whether the effect varied depending on background characteristics.

The results showed that within two months, 14.6% of those who received the neutral letter and 14.5% of those who received the behavioural science-based letter updated their residential address information, which is not a statistically significant difference. An interaction effect approached statistical significance, suggesting that the letter had the greatest impact among individuals with secondary education.

The study concludes that notification letters alone are insufficient to significantly improve the accuracy of residential address data. To achieve the desired outcome, future efforts should combine various intervention methods, including more effective oversight, public awareness campaigns, additional tax incentives, cross-use of databases, and support for officials through practical guidance. This thesis provides valuable input for the development of

evidence-based policymaking and demonstrates how a behavioural science approach can support decision-making in the public sector.

Keywords: Population Register, residential data, behavioural science, COM-B model, notification letter, randomized controlled trial.

Ülevaade

Lahendatav probleem, selle olulisus ja ulatus ning seniste lahenduskatsete tulemuslikkus

Eestlased on harjunud kiire ja lihtsa asjaajamisega ning mugavate e-teenustega, millele on järjest lisandumas erinevad elusündmusteenused. Elusündmusteenustega vähendatakse paberil asjaajamist ja võimaldatakse ühe avalduse esitamisega saada mitut sama elusündmusega seotud teenust (nt abiellumisavalduse puhul isikut tõendava dokumendi taotlus jne; Justiits- ja digiministeerium, 2025). Mugavate e-teenuste aluseks on keskne ja kvaliteetsete andmetega Eesti kodanike ja elanike andmeid koondav rahvastikuregister. Sealhulgas on väga oluline, et rahvastikuregistris oleksid võimalikult täpsed elukohaandmed. Need andmed võimaldavad asutustel vajadusel inimestega suhelda ja planeerida ning pakkuda vajalikke teenuseid antud piirkonnas (nt lasteaia- ja koolikohad, prügivedu, tehhooldus, turvalisus (Siseministeerium, 2025)). Samuti on täpsed elukohaandmed vajalikud registripõhise rahvaloenduse läbiviimiseks, sest need tagavad usaldusväärsed tulemused ning vähem on vaja panustada küsitluste läbiviimisse inimressurssi (Statistikaamet, 2025).

Elukoha registreerimise poliitikakujundamise pädevus on Siseministeeriumis, kes on pidevalt ajakohastanud seadusandlust, loonud ja täiendanud e-teenuseid elukohateadete esitamiseks, teinud registreeritud menetluste üle järelevalvet, koolitanud elukohti registreerivaid ametnikke ning läbi viinud teavituskampaaniaid teadlikkuse tõstmiseks täpse elukoha vajalikkusest rahvastikuregistris. Seniste lahenduskatsete tulemusel on elukohaandmete kvaliteet aasta-aastalt tõusnud, kuid vaatamata sellele on rahvastikuregistris erinevat liiki ebatäpseid elukohti. RITA projektis „Mobiilne elu“ toodi välja mitmed sihtrühmad, kelle elukohaandmed rahvastikuregistris on ebatäpsed, sh üürnikud ja eluruumi tasuta kasutajad (Eamets, Tammaru, & Nõmmela, 2022).

Ebatäpsetel elukohaandmetel on mitmeid põhjuseid. RITA projektis „Mobiilne elu“ leiti, et Eestis on elukoha registreerimise kultuur madal, mis on üks peamisi põhjuseid elukohaandmete ebatäpsuse taga (Eamets, Tammaru, & Nõmmela, 2022). Kuigi elukohaandmete esitamine on rahvastikuregistri seadusest tulenevalt kohustuslik, ei ole selle kohustuse täitmata jätmisel sanktsioone.

Veel üheks põhjuseks on omanike vastuseis üürnike elukoha registreerimisele (Eamets, Tammaru, & Nõmmela, 2022). Elukohti registreerivate valla- ja linnavalitsuste ametnike (edaspidi ka registripidajad või KOV-ametnikud) antud tagasiside põhjal Siseministeriumile paluvad oma elukoha KOV-täpsusega registreerida sageli üüripinnal elavad inimesed. .

Käesolev magistritöö keskendub ilma täpse aadressita ehk linna ja linnaosa või valla täpsusega (edaspidi KOV-täpsusega) elukohaandmetele ja nende vähendamisele rahvastikuregistris. 2024. aasta kevadel oli KOV-täpsusega registreeritud elukohti Eestis kokku 11 374 inimesel.

Probleemi käitumisteadusliku lahendamise protsessi peamised tulemused

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas mõjutab COM-B mudelil põhinev käitumisteaduslik kiri (edaspidi muudetud kiri) KOV-täpsusega elukohaga isikute motivatsiooni ja valmisolekut täpsustada oma elukohaandmeid rahvastikuregistris, võrreldes neutraalse kirjaga. Selle kaudu sooviti pakkuda tõendus põhiseid lähenemisi elukohaandmete üldise kvaliteedi parandamiseks.

Probleemi mõistmiseks ja sekkumiste kavandamiseks kasutati COM-B käitumismudelit, mis aitas mõtestada erinevate sihtrühmade (omanikud, üürnikud ja ametnikud) käitumismustreid mõjutavaid tegureid. Töö käigus koostati COM-B mudelil põhinev lahenduste kaart, mis toob välja võimalikke sekkumisi erinevatele soovitud käitumise takistustele reageerimiseks ja tulevasteks poliitikameetmeteks. COM-B mudel (inglise keeles Capability, Opportunity, Motivation – Behaviour) selgitab käitumise kujunemist kolme liiki teguritest lähtudes: võimekusest, võimalustest ja motivatsioonist, ning eeldab, et nende tegurite mõjutamine viib soovitud käitumise kujunemiseni (Michie et al., 2011). Analüüsi tulemusel ilmnes, et kõige olulisemad takistused on seotud madala teadlikkuse ja motivatsioonipuudusega.

Kuna sekkumine pidi sobituma Siseministeriumi tööplaani, kujunes lahenduste kaardistamisel keskseks ideeks käitumisteaduslikult kujundatud teavituskirja testimine. Magistritöö raames koostati ja saadeti kahele katsegrupile erineva sisuga kirjad: üks oli neutraalse ja informatiivse tooniga kiri, teise kirja koostamisel rakendati COM-B raamistikku (Michie et al., 2011), et soodustada inimese võimekust, võimalusi ja motivatsiooni andmeid

täpsustada. Muudetud kirja lisati mitmeid teaduskirjandusel põhinevaid elemente nagu isiklik ja kogukondlik kasu, emotsionaalne seotus sõnumiga ning sotsiaalse normi kujundamine (nt Ariely, 2008; Thaler & Sunstein, 2009). Uuring viidi läbi juhuslikustatud kontrollkatsena, mis võimaldas hinnata kirjade mõju võrdsetel alustel.

Erinevalt ootustest, et käitumisteaduslikult muudetud kiri suurendab märgatavalt elukohaandmete täpsustamiste arvu ja kiirust, ei ilmnenud kahe rühma käitumise vahel statistiliselt olulist erinevust. Seejuures ei tuvastanud täpsem logistiline regressioonanalüüs statistiliselt olulisi erinevusi kirja mõju osas soo, kodakondsuse ega vanuserühma lõikes. Haridustaseme puhul ilmnes, et algharidusega isikute reageerimismäär oli madalam võrreldes kesk- ja kõrgharidusega vastajatega. Keskhariidusega inimeste seas võis täheldada suuremat reageerimist muudetud kirjale, samas kui alg- ja kõrgharidusega rühmades mõjus paremini neutraalne kiri. Kuigi erinevused jäid statistiliselt napilt mitteoluliseks, ei saa välistada, et haridustasemel on teatud mõju teavituskirja tõhususele. Seetõttu võib tulevaste sekkumiste kavandamisel kaaluda haridustasemel põhinevat lähenemist.

Töö tugevused ja piirangud

Töös käsitletakse registriandmete täpsuse probleemi süsteemselt, tuginedes COM-B mudelile. Analüüsi raames viidi läbi juhuslikustatud kontrollkatse elulises kontekstis ja esinduslikul valimil. Juhuslikustatud kontrollkatse võimaldas hinnata teavituskirjade mõju kontrollitud tingimustes, pakkudes empiirilist alust nii tulevaste teavituskirjade sõnumite kujundamisele kui ka vajadusele kombineerida erinevaid sekkumisi registriandmete täpsuse parandamiseks.

Töö tulemusi saab kasutada Siseministeriumi ja kohalike omavalitsuste tegevuste suunamisel ning täiustamisel. Käitumisteaduslike elementide kaasamine avaliku halduse praktikasse võiks olla palju laiaulatuslikum, seega aitab käesolev töö näidata selles valdkonnas uusi võimalusi.

Töö piiranguteks on passiivse kontrollrühma puudumine, mis ei luba hinnata sekkumise absoluutset mõju. Uuringus hinnati eelkõige läbiviidud sekkumise lühiajalist mõju, mistõttu pikaajalised muutused käitumises jäid varjatuks. Probleemi kaardistamiseks eraldi uuringut läbi ei viidud, kuna saadi sisendit praktikutelt. Siseministeriumi ja KOV ametnike jagatud kogemused aitasid luua taustsüsteemi sekkumise kujundamiseks. Arvestada tuleb ka asjaoluga,

et mõne sihtrühma puhul võisid tulemusi mõjutada keelebarjäär või ligipääs e-postile, mida ei olnud võimalik kontrollida.

Kokkuvõttes andis töö väärtuslikku sisendit elukohaandmete täpsustamise teemasse, kuid tulevikus oleks soovitatav täiendada metoodikat, laiendada valimit ja pikendada mõõteperioodi, et tulemused kajastaksid muutuste püsivust ja sügavamad mõju.

Järeldused ja soovitused praktikutele ja teadlastele

Uuringu tulemused osutavad, et ainuüksi teavituskirjade saatmine ei ole piisav meede KOV-täpsusega elukohaandmete oluliseks vähendamiseks rahvastikuregistris. Kuigi muudetud kiri oli sisult sihitud ja psühholoogiliselt läbi mõeldud, ei avaldanud see oodatud mõju võrreldes traditsioonilise neutraalse kirjaga. Tõenäoliselt tuleks probleemi lahendamisel kombineerida erinevaid mõjutusvahendeid ja strateegiaid.

Kuigi erinevused jäid statistiliselt napilt mitte-oluliseks, ei saa välistada, et haridustasemel võib olla mõju teavituskirja mõjususele. Seetõttu võib kaaluda, kas tulevikus kohandada kommunikatsioonistrateegiaid just haridusrühmade järgi, näiteks madalama haridustasemega inimeste parema kaasamise eesmärgil. Oluline on samal ajal vähendada ka omanike vastupanu ning tugevdada ametnike valmisolekut tegeleda keerulisemate elukoha registreerimise menetlustega.

Siseministeriumil on soovitatav jätkata sihtrühmapõhist teavitustööd, pöörates tähelepanu kanalite ja sõnumite sobivusele: nooremate puhul võiks kasutada digitaalseid, visuaalselt mõjuvaid lahendusi, vanematele aga saata formaalseid ja usaldusväärset struktureeritud kirju. Samuti oleks tõhusam kohandada teavitussõnumeid haridustasemetega. Jätkata tuleb kohalike omavalitsuste ametnike koolitamist ja järelevalvet, et vältida automaatset või mugavuspõhist elukoha registreerimist.

Omanike vastupanu vähendamiseks võiks kaaluda nende teadlikkuse suurendamist läbi sihipäraste kommunikatsioonikampaaniate. Näiteks arvamuskirjed või intervjuud, sh muukeelsetes kanalites. Samuti võiks pakkuda stiimuleid elukoha registreerimise soodsaks muutmiseks, näiteks täiendavate maksusoodustuste näol omanikele või vastupidi, tõhustada järelevalvet ja rakendada sanktsioone maksude tasumisest hoidumise avastamisel.

Teadusuuringute vaates väärrib eraldi tähelepanu andmebaaside riskasutuse ja automatiseeritud andmepõhise elukoha määramise potentsiaal. Kuigi RITA „Mobiilne elu“ projekti lõpparuanne (2022) soovib nende meetodite arendamist, puudub seni põhjalikum teaduslik käsitus nende mõjust elukohaandmete kvaliteedile. Just selle aspekti süvendatud uurimine võiks anda järgmise olulise sammu tõenduspõhise poliitikakujundamise suunas.

Probleemi kaardistus

Sihtrühmade käitumised, mille kaudu saaks probleemi lahendada

Probleemi kaardistamiseks analüüsi seadusest tulenevaid elukoha registreerimise tingimusi ning koguti lisainformatsiooni personaalsete vestluste käigus Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna elukohavaldkonna nõunikuga. Lisaks kasutati probleemi parema mõistmise eesmärgil RITA „Mobiilne elu“ projekti raames valminud lõpparuannet, mis annab põhjaliku ülevaate rahvastikuregistri elukohaandmete ebatäpsuse põhjustest, sihtrühmadest ning võimalikest lahendusvariantidest (Eamets, Tammaru, & Nõmmela, 2022). Käesolevas peatükis kasutatud tsitaadid on pärit Siseministeeriumi poole pöördunud inimeste e-kirjadest.

Probleemi kaardistamisel selgus, et igal osapoolel — omanikul, üürnikul ja ametnikul on omad käitumismustrid ja nendega seotud takistused. Tabelis 1 on esmalt esitatud nende probleemsete käitumiste ja soovitud muutuste koondülevaade. Nende käitumismustreid mõjutavate tegurite detailne jaotumine COM-B mudeli põhjal on esitatud sihtrühmade kaupa tabelites 2–4.

Tabel 1 Sihtrühmade probleemse käitumise kaardistamine

	Probleemne käitumine	Soovitud käitumine
Omanik	Ei anna nõusolekut üürnikule täpse elukoha registreerimiseks	On teadlik ja aus maksumaksja ning lubab üürnikul registreerida elukohaks täpse aadressi.
Üürnik	Ei registreeri oma tegelikku elukohta isegi juhul, kui on olemas kehtiv üürileping	Üürnik kasutab oma seaduslikku õigust ja esitab elukohaandmed

---

		täpselt, kasutades selleks kehtivat üürilepingut
Ametnik	Ei rakenda seadusest tulenevat uurimispehmit, aktsepteerib pigem kergekäeliselt KOV täpsusega elukoha registreerimist ka juhtudel, kui täpne aadress oleks tegelikult tuvastatav.	Kasutavad aktiivsemalt oma õigust küsida lisainfot, juhivad tähelepanu seadusele ning pakuvad isikule võimalusi täpse elukoha registreerimiseks enne KOV-taseme registreerimist.

Kui elukohta vahetav isik ei ole ise ruumi omanik, tuleb tal elukohateatele lisada ruumi omaniku nõusolek või ruumi kasutamist tõendav dokument (nt üürileping). Täpse aadressi saamiseks piisab ühest neist. St, kui elukohateate esitajal on olemas üürileping, on selle alusel võimalik registreerida elukoht vastavale täpsele aadressile ja omaniku nõusolekut ei ole vaja enam lisada. Probleem ilmneb, kui ruumi kasutajal ei ole üürilepingut ja omanik elukoha registreerimiseks nõusolekut ei anna. Sageli ei luba omanikud ka üürilepingu olemasolul täpset elukohta registreerida, öeldes seda suusõnaliselt või lisades üürilepingusse vastava punkti.

Kirjeldatud juhtudel poorduvad inimesed (nimetades seda sihtrühma edaspidi üürnikeks) kohaliku omavalitsuse ametniku poole ja paluvad elukohaandmete omamiseks rahvastikuregistris registreerida enda elukoht KOV-täpsusega. Tsitaat ametniku e-kirjast Siseministeeriumile:

„Mind xxx-linnas iga päev telefoni teel kui ka vastuvõtul küsitakse, palutakse, mõnikord ka nõutakse xxx linna täpsusega elukoha registreerimist, kuna omanik ei luba propiskat. Ja isegi kui ma tahan inimesi registreerida aadressile, nemad ei taha. Kardavad, et kui omanik saab teada viskab neid korterist välja. Omanikud ja üürnikud tihti aru ei saa, et elukoht on koht kus elad, sööd ja ööbid, mitte see propiska või sissekirjutus.“

Rahvastikuregistri seaduse § 86 kohaselt on kohaliku omavalitsuse algatusel elukoha registreerimine KOV-täpsusega põhjendatud eelkõige olukorras, kui isik viibib püsivalt omavalitsuse territooriumil, kuid tema elukoha aadress rahvastikuregistris puudub või ta ei kasuta enam registrisse kantud aadressi. Sellises olukorras on menetluslikult oluline, et

omavalitsus ei tugineks automaatselt üksnes isiku enda avaldusele, vaid täidaks uurimispõhimõttest lähtudes aktiivset rolli. Kohalik omavalitsus peab enne aadressi kandmist rahvastikuregistrisse küsima kirjalikku nõusolekut nii isikult kui ka elukohana märgitud ruumi omanikult (rahvastikuregistri seadus, § 87 lg 1). Alles juhul, kui mõlemad pooled jätaavad vastamata 30 päeva jooksul järelepärimise tegemisest arvates, on omavalitsusel õigus kanda rahvastikuregistrisse elukohtaandmed KOV täpsusega (rahvastikuregistri seadus, § 87 lg 2). Lisa-aadressiks märgitakse sellisel juhul siiski teadaolev aadress. Selline lähenemine tagab ühelt poolt isikule vajaliku juurdepääsu elukohajärgsetele teenustele, ent teisalt säilitab registriandmete usaldusväärsuse ja välistab olukorrad, kus üksnes isiku subjektiivne tahe võiks määrata elukoha registreeringu, ilma et oleks hinnatud selle vastavust tegelikkusele või omandiõigusele.

Sihtrühmade probleemse käitumise põhjused

KOV-täpsusega elukohtade püsimine ja juurde tekkimine kui probleemne käitumine ei ole ühe sihtrühma probleem, vaid mitmetahuline nähtus, milles mängivad rolli nii üürileandjate, üürnike kui ka kohalike omavalitsuste ametnike käitumismustrid. Kõigil kolmel osapoolel on potentsiaal mõjutada elukohtaandmete täpsust. Probleemse käitumise põhjused ning seega ka oodatav käitumine on aga igal sihtrühmal erinev.

Siseministeriumile teadaoleva praktika kohaselt ei soovi üürnikud sageli minna omaniku tahtega vastuollu ega soovi, et registripidaja algataks eelpool kirjeldatud menetlust. Kardetakse omanikupoolset suhtumise muutust, üürisuhte lõpetamist või üürihinna tõstmist. Üürnikud võivad antud juhul olla sageli nõrgemas positsioonis, kui neil ei ole võimalik väga lihtsalt uut elamispinda otsida või endale isiklikku kinnisvara soetada.

Tsitaadid KOV-täpsusega elukohaga inimeste e-kirjadest Siseministeriumile:

„Teatan, et elan xxx linnas suulisel kokkuleppel võõras korteris. Korterite omanik ei lubanud mul oma korterisse oma elukohta registreerida. Palusite end registreerida oma elukoha aadressil, kuid ma ei saa seda teha ilma korteriomaniiku nõusolekuta. Praegu olen suure tõenäosusega sunnitud otsima korteriomaniikku, kes saab nõusoleku oma korterisse sissekirjutamiseks“

„Ma üürin korterit, kuid korteriomanik ei luba sisse kirjutada ja seega ma ei saa saata minu praeguse elukoha aadressi.“

„Korteri omanik on kategooriliselt vastu minu ja mu poja registreerimisele või meie elukoha kohta igasuguste andmete andmisele. See on üks meie elamistingimustest. Korteriomanik plaanib mõne aja pärast oma kodu maha müüa.“

Need tsitaadid KOV-täpsusega elukohaga inimeste poolt saadetud kirjadest Siseministeeriumile peegeldavad selgelt üürnike ebakindlust ning omaniku võimupositsiooni.

Mõnikord soovitab KOV-täpsusega elukoha registreerimist mõni teine riigiasutus. Seda on Siseministeeriumile inimestega vestluste tulemusel teada andnud registripidajad, samuti on laekunud konkreetne pöördumine Siseministeeriumisse:

„Annan teada, et omavalitsuse täpsusega sissekirjutust soovitas sotsiaalministeeriumi töötaja, kuna meie elukoha omanik ei olnud mingil tingimusel sissekirjutusega nõus. Vald oli samuti nõus, kuna me reaalselt elame siin vallas, lapsed käivad siin koolis ja mina tööl. Nii et tegutsesin sots ministeeriumi ametniku soovitusel kohaselt.“

Omanike poolt täpse aadressi registreerimise keelamisel on samuti erinevaid põhjuseid. Osaliselt võib olla tegemist teadmatusena. Praktikast saadud tagasiside põhjal on mõnedel (eelkõige vanemaealistel) omanikel väärarusaam sellest, et elukoha andmete olemasolu annab üürnikule võimaluse omanikule kuuluvat kinnisasja omandada või ei saa siis üürilepingut nii lihtsalt lõpetada. Pensionäridest omanike puhul on üheks kaalukeeleks elukoha registreerimise keelamisel üksiku pensionäri toetuse saamise soov. Selle toetuse määramise üheks eelduseks on, et vanaduspensionieas olev inimene elaks rahvastikuregistri andmetel korteris või majas üksi (Sotsiaalkindlustusamet, 2025). Kuigi riik on üüritulu deklareerimisel teinud mõningasi soodustusi, nt andes võimaluse elamu või korteri üürimisega seotud kulude katteks maha arvata 20% aastasest üüritulust, soovib osa omanikke kindlasti ka üüritulu varjata riigi ees (Maksu- ja tolliamet, 2025). Käesolevas magistritöös ei uuritud täiendavalt omanikepoolse probleemse käitumise põhjuseid.

KOV-täpsusega elukohaandmete lisandumisele on kaasa aidanud ka ametnike tegevus või tegevusetus. Täpse elukoha registreerimine omaniku nõusoleku puudumisel on registripidajale ajamahukas ja nõuab häid teadmisi haldusmenetluse põhimõtete kohta. Ametnikud kardavad halduskohtusse vaide esitamist. Elukoha registreerimisega seotud vaided

on keerulised ja nende lahendamine nõuab häid juriidilisi teadmisi. Lihtsam on vältida osapoolte negatiivset suhtumist ning tulla üürnikule vastu, registreerides elukoha KOV-täpsusega. Seega ei pruugi registripidajad olla ise väga aktiivsed täpse elukoha registreerimiseks vajaliku menetluse algatamist ka pakkuma omaniku nõusoleku puudumisel. Inimeste pöördumistest saadi teada, et KOV-täpsusega elukoht on mõnel juhul registreeritud ametniku nõusolekul ja lausa initsiatiivil. Järgnevad tsitaadid KOV-täpsusega elukohaga inimeste kirjadest Siseministeeriumile:

„Meil hetkel puudubki sissekirjutus täpsele aadressile. Kuna elame üürikorteris ei või ka sinna sisse kirjutada ja plaanis on ka lähiajal kolimine pere suurenemise ja beebi sünni ning laste kooli vahetuse tõttu. Siis linnast öeldi, et sobib kui praegu on lihtsalt linna täpsusega märgitud et sellega ei kaota me toetusi.“

Loomulikult ei saa välistada, et mõnikord on selline elukoha registreerimine põhjendatud. Samas on Siseministeerium saanud ka tagasisidet, et ei usuta kohaliku omavalitsuse võimekusse:

„Veel eelmise aasta alguses, ei suutnud see kohalik omavalitsus mind selles suhtes aidata kuidagi. Seega ei hakka uuesti kuhugi pöörduma. Minu jaoks pole see oluline, kus ma elanikuna märgitud olen.“

Registripidajad võivad tunda ennast selliste olukordade lahendamisel üksi ja abituna, kuna nad on mitme osapoolte vahel olukorra lahendajad. Järgneb tsitaat registripidaja e-kirjast Siseministeeriumile:

“Mina oleks küll väga tänulik kui registripidajatele oleks selles küsimuses toeks Siseministeerium ja meediaallikad. Teemat, et omanik ei saa keelata elukoha registreerimist kui inimene elab, on vaja tõsta, sellest kirjutada (kindlasti ka venekeelsed artiklid) ning mingit teavituskampaaniat teha, et omaniku õigused piirnevad teiste inimeste õigustega. Oleks küll hea kui sellest oleks televisioonis, raadios räägitud (kindlasti venekeelne Raadio4, vanemas eas venekeelsed inimesed ongi need omanikud kes ei luba ja nemad kuulavad Raadio4), et oleksid artiklid Delfis, Postimehes jne“

Probleemse käitumise põhjuseid kirjeldav mudel

Käitumise kujunemise mõistmiseks ja sihipärase sekkumise kavandamiseks kasutatakse käitumisteooria raamistikke, millest käesolevas töös rakendatakse COM-B mudelit (Michie et al., 2011). COM-B mudel eeldab, et iga käitumise (Behaviour) kujunemiseks peavad olema täidetud kolm eeltingimust: võimekus (Capability), võimalused (Opportunity) ja motivatsioon (Motivation) (Michie et al., 2011). See raamistik võimaldab vaadelda käitumist kui süsteemset nähtust, mida kujundavad nii sisemised kui välised tegurid. Näiteks ei pruugi üürnik täpset elukohta rahvastikuregistris registreerida, kui tal puudub teadmine seaduslikest võimalustest (võimekus), kui omanik takistab seda või ametnik ei paku toetust (võimalused), või kui ta ei pea elukohta täpsust oluliseks ega soovi konfliktide tõttu tegutseda (motivatsioon).

Võimekus viitab inimese sisemistele teadmistele ja oskustele. Näiteks võib üürnik ekslikult arvata, et elukohta registreerimiseks on alati vaja omaniku luba ka siis, kui kehtiv üürileping juba eksisteerib. Omaniku puhul võib esineda väärarusaam, et elukohta registreerimine annab üürnikule õiguse kinnisasjale.

Võimalused tähendavad konteksti ja keskkonda, mis kas võimaldab või takistab soovitud käitumist. Siia alla kuuluvad nii seadusandlik raamistik, omavalitsuste praktika kui ka sotsiaalsed suhted. Kui näiteks registripidaja ei algata seadusest tulenevat menetlust täpse elukohta registreerimiseks või kui omanik keeldub nõusoleku andmisest, võib inimese tegelik võimalus soovitud käitumiseks puududa.

Motivatsioon hõlmab nii teadlikku kui automaatset otsustust. See võib põhineda arusaamal, et täpne registreering tagab parema ligipääsu teenustele, kuid sageli kujundavad motivatsiooni ka negatiivsed emotsioonid või uskumused, näiteks hirm omaniku reaktsiooni ees või hoiak, et „riik ei pea teadma, kus ma elan“.

COM-B mudel aitab probleemi süstemaatiliselt analüüsida, võimaldades tuvastada, millised tegurid mängivad suurimat rolli erinevate sihtrühmade käitumises ning millistesse komponentidesse sekkumisel keskenduda.

Kogutud andmete põhjal on järgnevas tabelites (tabelid 2-4) kaardistatud sihtrühmade probleemse käitumise kirjeldused võimekuse, motivatsiooni ja võimaluste aspektist.

Tabel 2 Omanike probleemse käitumise kirjeldus mudelis

Omanikud	
Võimekus	Puudub arusaam elukohta registreerimise juriidilisest tähendusest. Väärarusaam, nagu ei saaks rahvastikuregistris üürniku andmeid hiljem sealt enam eemaldada, kui üürnik enam omaniku eluruumis ei ela. Samuti arvatakse, et üürnikul on eluruumi suhtes juriidilised õigused ka peale üürilepingu lõppemist. Arvatakse, et üürniku elukohta ei saa lõpetada enne, kui üürnik pole kuskile mujale elukohta registreerinud peale väljakolimist.
Motivatsioon	Sageli automaatne käitumine — teades, et nii on alati saanud. Vähene usaldus registrite vastu („riik ei pea teadma“ suhtumine), samuti ei tajuta maksude maksmist kui sotsiaalselt väärtustatud tegevust ja osa ühiskondlikust normist.
Võimalused	Üüritud varjamise eesmärk ja võimalus seda teha väliselt (nt vähene maksukontroll, riik ei tee registrites riskikontrolli (tuvastamiseks isikute tegelikke elukohti jne). Pensionäridel üksielava pensionäri toetuse saamise eesmärk. Kardetakse, et eluruumi müües ostjad ei soovi osta, kui sinna aadressile on kellegi elukoht registreeritud.

Omanike probleemse käitumise muutmiseks pakub töö autor välja edasiseks analüüsimiseks avaliku teavituskampaania, täiendavad maksusoodustused üüritud deklareerimisel ja andmebaaside riskasutuse järelevalve teostamisel.

Tabel 3 Üürnike probleemse käitumise kirjeldus mudelis

KOV-täpsusega elukohaga isikud (üürnikud)	
Võimekus	Puudub teadmine, et on seaduslik alus registreerida oma elukoht omaniku täiendava nõusolekuta juhul, kui on olemas kehtiv üürileping. Ei teata oma õigusi, nt kohaliku omavalitsuse abistamisvõimalust omaniku vastuseisu puhul.
Motivatsioon	Hirm omaniku pahameele või võimaliku lepingu lõpetamise ees pärsivad tihti sisemist motivatsiooni tegutseda, isegi kui nad seda ise sooviksid ja seaduslik

---

õigus on olemas. Suhtumine, et riik ega kohalik omavalitsus ei peagi täpsemalt tema asukohta teadma.

Võimalused Tajutakse omaniku keeldu või suusõnalist piirangut formaalse keeldumisena. Peetakse üürikodu ajutiseks elukohaks ja seega registrisse kandmist mitteoluliseks. Teised asutused suunavad KOV-täpsust registreerima (PPA ja Sotsiaalkindlustusamet ning seda vaatamata Siseministeeriumi korduvatele pöördumistele seda mitte teha).

Üürnike probleemse käitumise lahendamiseks pakub töö autor välja teavituskirja saatmise KOV-täpsusega elukohaga isikutele või avaliku teavituskampania korraldamise.

Tabel 4 Ametnike probleemse käitumise kirjeldus mudelis

Ametnikud	
Võimekus	Vähesed teadmised nii haldusmenetluse protsessist kui ka rahvastikuregistri seaduses väljatoodud võimalustest.
Motivatsioon	Tajutakse, et nende sekkumine võib tekitada üürileandjaga konflikte ja isiklikku survet. Kardetakse, et kui eksitakse haldusmenetluse reeglite vastu, siis kaevatakse kohtusse kas KOV või ametnik. Soov tulla üürnikule vastu, sest tal tekiks omanikuga probleeme. Teadmine, et KOV-täpsusega registreering on piisav nii maksude laekumiseks kui ka teenuste pakkumiseks
Võimalused	Hirm osapoolte pahameele ees. Lihtsam ja kiirem on üürnike soovile vastu tulla. KOV-täpsusega elukoha registreerimine on väiksema ajakulu ja keerukusega.

Ametnike probleemse käitumise lahendamiseks pakub töö autor välja lihtsa tööjuhise (üksleht) koostamise menetlusprotsesside paremaks selgitamiseks ning läbiviidud menetluste järelevalve tõhustamise.

COM-B mudeli rakendamine näitab, et sihtrühmade probleemne käitumine on kõige rohkem seotud võimekuse ja võimaluste aspekti kombinatsiooniga, mida on võimalik sekkumiste loomisel arvestada. Analüüsi käigus ilmnis, et kõigis kolmes sihtrühmas esines järjepidevalt teadmiste puudumist seadusandlike võimaluste või õiguste osas (võimekus), mis takistas teadlike otsuste tegemist. Samal ajal olid välised takistused (võimalused) tihti määrava tähtsusega, näiteks omaniku keeld, ametnike halduspraktika või puudulik menetluste läbiviimise järelevalve. Motivatsioon oli küll oluline, kuid sageli kaudsem ja vähem domineeriv tegur. Näiteks ilmutas see end hirmudes või uskumustes, mitte otsese tegutsemise ajendina. Seetõttu tõi COM-B mudeli rakendamine kõige selgemalt esile, et just võimekuse ja võimaluste koosmõju selgitab kõige teravamalt probleemse käitumise kujunemist, pakkudes suuniseid sekkumiste kavandamiseks.

Lahenduste kaardistus

Probleemi kaardi abil tuvastatud lahenduste kirjeldus koos mõjukuse ja teostatavuse ennustusega

Probleemikaardistuse käigus tuvastati kolm sihtrühma, kellele suunatud sekkumised võiksid aidata parandada rahvastikuregistri elukoohaandmete täpsust. Nendeks on eluruumide omanikud, üürnikud ja ametnikud. Käesoleva magistritöö koostamise käigus kaardistati igale sihtrühmale sekkumise(d) koos teostatavuse hinnanguga.

Lahenduste kaardistuse aluseks oli praktiline analüüs, mille eesmärk oli pakkuda sihtrühmadele realistlikke sekkumisi probleemse käitumise muutmiseks. Sekkumised tuletati olemasolevast probleemianalüüsist ja RITA „Mobiilne elu“ projekti lõpparuande sihtrühmakesksest käsitlest. Lahendusi formuleerides võeti arvesse sihtrühmade vähest teadlikkust, motivatsioonipuudust ja lahendusi elluviivate asutuste haldusvõimekust. Samuti tugineti teaduskirjandusele, mis kinnitab lahendusideede tõhusust sarnastes olukordades. Iga sekkumise hindamiseks kasutati kolmest kriteeriumist koosnevat hinnangusüsteemi:

- teostatavuse puhul hinnati sekkumise praktilist elluviimist arvestades õiguslikke, halduslikke ja tehnilisi piiranguid skaalal 1 (lihtne) kuni 5 (keeruline).
- kulukuse puhul hinnati sekkumise eeldatavat rahalist ja tööjõukulu skaalal 1 (soodne) kuni 5 (kulukas).

- oodatava mõju puhul hinnati sekkumise tulemusel tekkiva mõju tekkimise kiirust ja kui pikalt mõju võiks kesta skaalal 1 (lühiajaline mõju) kuni 5 (püsiv mõju). Täpsemalt hinnati, kas lahendus toob kaasa kiire, ent lühiajalise muutuse või pikemaajalise ja süsteemse mõju.

Töö autor andis hinnanguid tulenevalt senisest töökogemusest ja teadmistest, millest tulenevalt võivad need olla subjektiivsed. Tulemused koondati tabelisse 5, mis võimaldab võrrelda erinevaid sekkumisiideid sihtrühmade kaupa ning tuvastada meetmed, millel on kõige suurem potentsiaal tõhusaks rakendamiseks.

Tabel 5 Lahenduste kaardistus sihtrühmade kaupa

Sihtrühm	Sekkumisiidee	Peamine mõju mehhanism	Teostatavus	Kulukus	Mõju
Üürnikud	Teavituskiri	Võimekus	2	2	3
Üürnikud	Avalik teavituskampaania	Motivatsioon	3	3	3
Ametnikud	Üksleht käitumisjuhistega	Võimekus	1	2	5
Ametnikud	Süsteemne järelevalve	Motivatsioon	3	2	4
Omanikud	Avalik teavituskampaania	Motivatsioon	3	3	3
Omanikud	Maksusoodustused üüritulu deklareerimisel	Motivatsioon	5	5	4
Omanikud	Andmebaaside riskasutus	Võimalus	5	5	4

Järgnevalt kirjeldatakse iga sihtrühma osas kaardistatud lahendusi koos nende mõjukuse ja teostatavuse hinnangutega.

Üürnikud

Üürnike osas hinnatakse sekkumisena teavituskirja saatmist ja avalikku teavituskampaaniat.

Sekkumiskirja saatmine

Kuna probleemi kaardistamisel selgus, et KOV-täpsusega elukohaga isikutel on ühe aspektina vähene teadlikkus enda õigustest ja sellest, et omanik ei saa täpse elukoha registreerimist keelata, siis teadlikkuse tõstmiseks peab töö autor tõhusaks meetmeks isikliku pöördumisega teavituskirja saatmist. Kirja eesmärk on tõsta teadlikkust täpse elukoha registreerimise vajalikkusest ja selle koostamisel rakendatakse mitmeid käitumisteaduslikke võtteid, nagu näiteks isiklik seos (Ariely, 2008), lihtsus ja mugavus ning kasu esiletoomine (Thaler & Sunstein, 2009).

Teostatavus. Teavituskirja saatmine on võrdlemisi hästi teostatav. Valimina on võimalik rahvastikuregistrist välja võtta KOV-täpsusega isikud ning edastada teavituskiri tehnilise masspostitusena olemasolevatele e-posti aadressidele.

Kulukus. Sekkumiskirja saatmine on pigem vähekulukas. Kui kirjad saadetakse e-kirjana, puudub füüsiline trükkimise või postitamise kulu. Masspostituse korraldamine on tehniliselt võimalik minimaalse manuaalse töömahuga.

Mõju. Sekkumiskirja saatmisel võib mõju avalduda pigem kiirelt peale kirja saatmist, ja ei pruugi tekitada pikemaajalist toimet.

Üürnike teadlikkuse tõstmine üldise kommunikatsioonikampaania kaudu

See sekkumine tugineb normide muutmise strateegiatele, mis on näidanud tulemuslikkust käitumise muutmisel aja jooksul (Bicchieri, 2006). Kuna käesolevas magistritöös keskendutakse neile inimestele, kellel on rahvastikuregistris KOV-täpsusega elukoht, siis tegelikult on üürnikke ka nende seas, kellel on rahvastikuregistris täpne elukoht. Seega avalik teavituskampaania oleks oma olemuselt laiaulatuslikum ning edastaks olulist infot seoses täpse elukoha registreerimisega kaasnevatest õigustest ja kohustustest ka neile, kellele ministerium otsepöördumist teha ei saa. Tegemist peaks olema ühe ja sama avaliku teavituskampaaniaga nii omanikele kui üürnikele.

Teostatavus. Selle sekkumise teostatavus on pigem keskmine. Kampaania korraldamine nõuab põhjalikku planeerimist, sõnumite läbimõtlemit, kanalite valikut ja laiaulatuslikku koordineerimist, mistõttu see on töömahukas ja ajaliselt pikk protsess. Kampaania osana on samas lihtsam avaldada ka arvamuskõrreid ja leida võimalusi intervjuude andmiseks.

Kulukus. See sekkumine on keskmise kulukusega. Kui soovitakse läbi viia ulatuslikku kampaaniat (nt televisioon, välireklaamid, sotsiaalmeedia), nõuab see suuremaid rahalisi vahendeid. Arvamuskõrreid ja intervjuude andmist on võimalik tasuta korraldada. Samas on see soodsam, kui sekkumised, mis eeldavad nt IT-süsteemide arendusi.

Mõju. Kui kampaania suudab muuta inimeste arusaamu ja norme ühiskonnas, võib see viia püsivama käitumise muutumiseni, kuid tulemusel ei ole kohest ja kiiret mõju, seega mõju avaldub aeglaselt.

Ametnikud

Ametnike puhul analüüsiti kahte võimalikku sekkumist, milleks on ükslehenä juhise koostamine ja süsteemne järelvalve.

Lihtsa ükslehe koostamine käitumisjuhistega

Ükslehes peaks olema ära toodud lihtne protsessijoonis käitumissuunistega. Käitumissuunistes on lihtsustatud ja järgivad käitumisteaduslikku põhimõtet, mille kohaselt lihtsalt ülesehitatud valikud suurendavad soovitud käitumise tõenäosust (Service et al., 2014).

Teostatavus. Ükslehe koostamine võiks olla lihtsasti teostatav, kuigi tuleb hoolikalt läbi mõelda sõnumite ülesehitus.

Kulukus. Ükslehe disainimine ja selle levitamine on pigem vähekulukas.

Mõju. Ükslehe kasutuselevõtmise tagajärjed ei pruugi ilmnedä koheselt, kuid sellel võiks olla pikemaajalisem toime.

Süsteemne menetluste järelkontroll

Süsteemse järelvalve käigus saaks üksikjuhtumite vaatlemisel analüüsida, kas KOV-täpsusega elukoha registreerimine oli põhjendatud. See hinnang tugineb järelvalve

efektiivsuse põhimõttele, mille kohaselt teadmine kontrolli olemasolust parandab töö kvaliteeti (Behn, 2001).

Teostatavus. Selle sekkumise puhul tuleb arvestada tööjõu- ja ajakuluga järelevalve teostamiseks. Kui asutuses on ressursipuudus, ei ole järelevalve teostamine teostatav. Ressursi olemasolul on keskmiselt teostatav, kuid ajamahukas.

Kulukus. Kui järelevalveasutus ei pea lisatööjõudu palkama ja muud tööülesanded võivad olla teisese tähtsusega, et keskenduda regulaarsele järelevalvele, siis on sekkumine keskmise kulutõhususega teostatav.

Mõju. Järelevalve tõhustamine ei pruugi omada kohest efekti, kuid mõne kuu kuni poole aasta jooksul peaks avaldama mõju ning hiljem on sellel meetmel pikemaajalisem mõju. Saab läheneda täpselt, ainult eksivate ametnike tööle tähelepanu pöörates.

Omanikud

Eluruumide omanike sekkumise osas analüüsiti nii avalikku teavituskampaaniat, maksusoodustusi kui ka andmebaaside riskasutuse kasutuselevõtmist.

Omanike teadlikkuse tõstmine üldise kommunikatsioonikampaania kaudu

Omanike puhul peab käesoleva töö autor mõistlikumaks avalikku kampaaniat otse saadetavale teavituskirjale. Selle valiku tingib andmepiirang, sest rahvastikuregistris ei ole võimalik eristada konkreetseid füüsilisi isikuid, kes omavad üürikinnisvara ning samal ajal ei anna nõusolekut üürnikule täpse elukoha registreerimiseks. Elukoha registreerimiseks nõusolekut mitteandvaid omanikke on võimalik äärmisel juhul tuvastada vaid üksikult, kui ametnik saab seda teada üüripinnal oleva isiku kaudu, kes taotleb oma elukoha registreerimist KOV-täpsusega. Seega puudub usaldusväärne viis sihtrühma otseseks tuvastamiseks ja kontaktandmete saamiseks. Avaliku kampaania kaudu saab kujundada omanike hoiakuid seoses maksude tasumise normaliseerimisega ning tõsta ühiskonnas laiemalt teadlikkust elukoha registreerimisega kaasnevate õiguste ja kohustustega. Kuna eespool analüüsiti sama sekkumist ka üürnike osas ning toodi välja, et avalik kampaania tuleks teha kahele sihtrühmale korraga, siis mõju hinnang on sama, mis eespool üürnike osas ja seda siinkohal kordama ei hakata.

Maksusoodustused üüritulu deklareerimisel

Ettepaneku kohaselt võiks selle sekkumise puhul vabastada omanikud esimese aasta üüritulu deklareerimisel tulumaksust, et „nügida“ omanikke ja aidata kutsuda esile soovitud käitumist ilma valikuvabadust piiramata (Thaler & Sunstein, 2009). Selle ettepaneku eesmärk ei ole premeerida elukoha registreerimise lubamist, vaid soodustada üürituru läbipaistvust ning julgustada üürileandjaid astuma esimesi samme maksukuulekuse suunas. Kui maksukuulekus muutub normiks, väheneb ka omanike motivatsioon varjata üüritegevust, mis omakorda loob soodsama pinnase elukoha ametlikuks registreerimiseks.

Teostatavus. Seda sekkumist peab töö autor keeruliselt teostatavaks. Maksusoodustuste kehtestamine eeldab seadusandlike muudatusi ja kooskõlastusi erinevate asutustega (Rahandusministeerium, Maksu- ja Tolliamet), mis teeb protsessi keerulisemaks, kuid on kokkulepete olemasolul siiski teostatav. Võib olla probleemiks see, kui ei ole poliitilist kokkulepet selle muudatuse elluviimiseks. Lisaks kaasnevad maksumuudatustega suuremahulised IT-kulud.

Kulukus. Maksusoodustuste võimaldamise süsteemi loomise kulukust hindab töö autor keskmisest kõrgemaks. Esimesel aastal, kui maksusoodustus kehtib ainult nendele omanikele, kes varem ei deklareerinud üüritulu, ei teki riigil maksutulu kaotust, sest seda tulu poleks jätkuval maksude varjamisel nagunii saadud. Kulukus avaldub osaliselt halduskoormuses (seaduse muutmise, inimeste teavitamine), osaliselt suuremas mahus IT-süsteemide arendamises. Järgnevatel aastatel hakkab riik tulu saama, sest uued deklareerijad jäävad süsteemi ja nende maksutulu laekub tavapäraselt edasi. Seega võib investeringu tasuvus olla pikemas perspektiivis positiivne.

Mõju. Sellel sekkumisel võiks olla pikaajaline mõju. Positiivne kogemus ja esialgse riski vähendamine võivad aidata kinnistada ausat käitumismustrit ja toetada normimuutust.

Andmebaaside ristkasutus

Üüritulu tuvastamiseks võib rakendada andmebaaside ja registrite ristkontrolli, mis võimaldab maksuhalduril ja kohalikel omavalitsustel tuvastada deklareerimata tulu ja tegelikke elukohti kõrgema täpsusega. Tegemist on tõhusa järelevaevemeetmega, mis toetub tõenduspõhise haldusteooria põhimõtetele: Moynihan (2008) rõhutab, et andmepõhine juhtimine suurendab avaliku halduse suutlikkust teha täpsemaid ja ennetavamaid otsuseid.

Ristanalüüs aitab muu hulgas tuvastada juhtumeid, kus rahvastikuregistri andmed ei vasta tegelikule elukohale, võimaldades seeläbi suunata jõupingutusi elukohaandmete ajakohastamiseks ning parandada elukohastatistikat ja ruumipõhist planeerimist.

Teostatavus. See sekkumine on keeruliselt teostatav. Erinevate andmebaaside sidumine ja ristkontroll nõuab tugevat õigusraamistikku, andmekaitsete aspektidega arvestamist, tehnilisi lahendusi ja koostööd erinevate asutuste vahel, mis teeb selle realiseerimise raskeks.

Kulukus. Andmebaaside riskasutus eeldab suuri kulusid. Arendustööd ja tehniliste süsteemide loomine või kohandamine nõuavad suuri investeeringuid.

Mõju. Sellel sekkumisel on pikaajaline mõju. Ettevalmistused võtavad aega, kuid kui andmebaaside riskasutus on tõhus, tõstab see avastamise tõenäosust ja tugevdab järelevalvet, mis omakorda muudab omanike käitumist püsivamalt.

Elluviidud sekkumise valik ja arendus

Sobiva sekkumise elluviimise valikul tugines töö autor praktilisele vajadusele leida kiiresti teostatav ja võimalikult madala kuluga lahendus, mis oleks kooskõlas ka Siseministeeriumi olemasoleva tööplaani. Kuna 2024-2025 aastal oli elukoha valdkonnas muuhulgas võetud eesmärgiks KOV-täpsusega elukohtade arvu vähendamine rahvastikuregistris, nägi ministeeriumi tööplaani ette sihtrühmale suunatud teavituskirja saatmist. Arvestades piiratud ressursse ja Siseministeeriumi soovi tegutseda kiiresti, osutus teavituskiri kõige realistlikumaks ja mõjusamaks sekkumisviisiks. Lisaks sellele on teaduskirjanduses kajastatud, et teavituskirjad, mis rakendavad käitumisteaduslikke strateegiaid, võivad oluliselt parandada soovitud käitumise esinemissagedust (Thaler & Sunstein, 2009).

Elluviidud sekkumise kirjeldus

Sekkumise väljatöötamise protsessi kaasati Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna elukohanõunik, et tagada nii sisuline täpsus kui kooskõla kehtiva halduspraktikaga. Sekkumise tõhususe hilisemaks hindamiseks disainiti kaks erineva struktuuri ja tooniga teavituskirja:

1. Kiri A. (Lisa 1) Neutraalne teavituskiri, mille koostamisel ei rakendatud teadlikult käitumisteaduslikke strateegiaid. Kirja koostas valdkonda hästi tundev elukohanõunik. Kirjas esitati faktiline teave ja juhised elukoha täpsustamiseks.
2. Kiri B. (Lisa 2) on A-kirja muudetud versioon käesoleva töö autori poolt, mis baseerus COM-B mudelil (Michie et al., 2011). COM-B mudel võimaldas struktureerida teavituskirja sisulised ja psühholoogilised komponendid nii, et need toetaksid maksimaalselt käitumise muutumist, arvestades valimi mitmekesisust. Muudetud kirjas säilitati algse kirja informatiivne sisu, kuid sõnumi struktuur, toon ja keeleline väljendus viidi vastavusse käitumismuutuse toetamise põhimõtetega. Eesmärgiks oli võrrelda, kas COM-B mudeli rakendamine ametlikus kirjavahetuses suurendab adressaatide motivatsiooni ja tegutsemisvalmidust.

Kuna alaealiste ja piiratud teovõimega täisealiste osas pöördui mitte nende isikute endi, vaid nende seaduslike esindajate poole, kajastus see mõlema kirja pöördumise sõnastuses, muutmata kirjade ülesehitust ja mõtet.

COM-B mudeli rakendamine muudetud kirjas.

Võimekus (Capability)

Kirjas selgitati, kuidas elukoha täpsustamine toimub, ning lisati konkreetne viide, et seadus lubab üürilepingu olemasolul registreerida elukohta ka omaniku nõusolekuta. See võiks vähendada teadmatust ja tugevdada adressaadi usaldust oma võimalustesse.

Võimalus: (Opportunity)

Kirjas esitati erinevad viisid elukoha täpsustamiseks: digitaalselt e-rahvastikuregistri portaali kaudu, elektrooniline edastamine e-posti teel, postiga saatmine ja isiklik KOV-i kohale minek. Samuti julgustati probleemide korral kontakteeruma omavalitsusega, mis suurendab tajutavat ligipääsetavust.

Motivatsioon (Motivation)

Kirjas kasutati mitmeid motiveerivaid elemente: isikliku kasu rõhutamine (nt toetuste ja teenuste parem kättesaadavus), kogukondliku kasu esiletoomine (nt õiglane ressurside jaotus), emotsionaalne seotus sõnumiga (nt "Sinust algab riik") ning normide kujundamine, viidates täpse registriandmestiku olulisusele ühiskonna toimimises.

Valitud sekkumine vastas kõrgelt hinnatud teostatavuse, madala kulukuse ja kiire mõju tingimustele. COM-B mudeli rakendamine muudetud kirjas lähtus teaduslikest põhimõtetest ning aitas eelduste kohaselt luua oluliselt tugevama aluse käitumismuutuse toetamiseks võrreldes traditsioonilise teavituskirjaga.

Mõju uuringu raport

Uuringu eesmärgid

Uuringu eesmärk oli välja selgitada, kuidas mõjutab COM-B mudelil põhinev kiri KOV-täpsusega elukohaga isikute motivatsiooni ja valmisolekut täpsustada oma elukohaandmeid rahvastikuregistris, võrreldes neutraalse kirjaga.

Töös testitakse järgmisi hüpoteese:

1. Muudetud kiri suurendab elukohateate esitamise tõenäosust võrreldes neutraalse kirjaga.
2. Muudetud kiri toob kaasa kiirema elukohateate esitamise võrreldes neutraalse kirjaga.

Lisaks uuritakse käesolevas töös uurimisküsimusena, kas muudetud kirja mõju erineb erinevate elanikerühmade (nt vanuse, haridustaseme, emakeele või kodakondsuse järgi) lõikes.

Uuringu meetodid

Valim

Elluviidud sekkumise valimi moodustasid isikud, kelle elukohaandmed rahvastikuregistris olid märgitud KOV täpsusega novembri alguses 2024.a. Valimi väljavõtmise ja kirjade automaatse edastamisega tegeles töö autori tellimisel Siseministeeriumi infotehnoloogia ja arenduskeskus (SMIT), kes on rahvastikuregistri volitatud töötaja. Valimist paluti välistada need isikud, kelle kohta oli rahvastikuregistris märge viibimiskoha (ajutine elupaik, kus inimene viibib kauem kui kolm kuud) kohta. Valimist ei välistatud alaealisi ja piiratud teovõimega täisealisi isikuid, kuid nende puhul saadeti teavitus hooldusõiguslikele vanematele või eestkostjale.

Valimisse kuulus 9 397 isikut, neist 1 614 alaealist ning 28 piiratud teovõimega täisealist isikut. Uuritavate randomiseerimiseks moodustas SMIT faili, milles isikud reastati järgmiselt: kõigepealt täisealised mehed vanemast nooremani, seejärel täisealised naised vanemast nooremani, seejärel piiratud teovõimega täisealised isikud ja lapsed vanemast nooremani. Valim jagati üle ühe pooleks selliselt, et esimesele grupile saadeti neutraalne kiri ja teisele grupile muudetud kiri. Kirjade jagunemine valimis on nähtav tabelis 6. Selline jaotus võimaldas antud valimi suuruse puhul võimalikult võrdset jaotust, samas olles juhuslik. Kirju saadeti siiski rohkem, kuna alaealiste puhul saadeti kiri lapse mõlemale seaduslikule esindajale.

Tabel 6 Valim ja saadetud kirjade jaotus

	isikute arv			saadetud kirjade arv		
	A-kiri	B-kiri	KOKKU	A-kiri	B-kiri	KOKKU
laps	807	807	1 614	1 305	1 319	2 624
täisealine	3 877	3 878	7 755	3 877	3 878	7 755
eestkostetav	14	14	28	14	14	28
KOKKU	4 698	4 699	9 397	5 196	5 211	10 407

Protseduur

Kirjad saadeti SMIT-i poolt automaatselt valimisse kuuluvate isikute või nende seaduslike esindajate rahvastikuregistris kajastuvatele e-posti aadressidele 7. novembril 2024.a. Kirjade saatmine toimus tõrgeteta, kuid see ajatati mõnetunniste vahedega.

7. jaanuari 2025.a. seisuga kontrolliti valimis olevate isikute elukohti ning lisati tabelisse info kehtiva täpse aadressi kohta, kui see oli vahepeal tekkinud. Magistritöö analüüsiks edastati töö autorile isikut tuvastavate andmeteta tabel, milles ei olnud isikute nimesid, isikukoode ega meiliaadresse. Tabel koosnes iga isiku kohta järgmistest andmetest:

- järjekorra number tabelis,
- isiku tunnus koos saadetud kirja tähisega (nt A-täisealine, A-laps jne),
- sünniaasta,
- sugu,
- kodakondsus,

- rahvus,
- emakeel,
- haridus,
- KOV täpsusega elukoha alguskuupäev,
- elukoha vald- või linn,
- lisa-aadressid ja nende alguskuupäevad,
- vigane meiliaadress või tagastatud e-kiri
- kehtiv elukoht ja selle alguskuupäev 7.jaanuari 2025 seisuga.

Käesoleva uuringu puhul ei peetud vajalikuks küsida eraldi luba eetikakomiteelt, kuna töö viidi läbi poliitikakujundaja rollis Siseministeeriumi tellimisel ning see kuulus ministeeriumi tööplaani ja vastutusalasasse. Isikuandmeid töötles rahvastikuregistri volitatud töötleja SMIT selliselt, et töö autorile edastamiseks eemaldati andmefailist isikut tuvastavad tunnused. Igale kirja saanud isikule omistati anonüümne järjekorranumber ja töö autorile edastati andmed sellisel kujul, et üksikisikute tuvastamine polnud võimalik. Seetõttu ei olnud tegemist inimeste uurimisega teadusuuringu mõttes, vaid pseudonüümitud registriandmete analüüsiga avaliku sektori käitumissekkumise hindamiseks.

611 aadressaadile ei jõudnud kiri kohale, see teeb saadetud kirjadest 5,9%. Need e-postiaadressid võimalusel parandati (nt gmail.com parandati õigeks gmail.com) ning kui viga ei olnud ilmselge ja parandada ei olnud võimalik, siis tehti meiliaadressid rahvastikuregistris vigaseks. Parandatud aadressidele kordusteadet ei saadetud.

Uuringus ei kasutatud kontrollgruppi, kes oleks jäänud sekkumisest täielikult ilma. Selle põhjuseks oli asjaolu, et teavituskampania viidi läbi Siseministeeriumi tööplaani raames. Teavituskirja eesmärk oli pakkuda kõigile KOV-täpsusega elukohaandmetega isikutele võimalust oma andmeid korrastada, sh oli seekord tingimuseks ka alaealiste ja piiratud teovõimega täisealiste isikute seaduslike esindajate teavitamine. Poliitikakujundaja vaatest ei olnud põhjendatud jätta osa sihtrühmast ilma potentsiaalselt kasulikust infost. Sellist lähenemist toetab ka Norra teadlaste kaardistus selle kohta, kuidas sealsed valitsusasutused kasutavad juhuslikustatud kontrollitud uuringuid ja kvaasi-eksperimentaalseid meetodeid avaliku poliitika sekkumiste tõenduspõhisuse tugevdamiseks. Nimelt selgus, et teatud juhtudel ei peeta kas eetiliseks või seadusega kooskõlas olevaks jätta osa sihtrühmast ilma potentsiaalselt kasulikust sekkumisest (Gopinathan et al., 2025).

Andmeid analüüsiti kvantitatiivseid meetodeid kasutades, mille aluseks oli pseudonümiseeritud Exceli fail tulemustega. Enne analüüsi läbiviimist töötles töö autor faili, et lihtsustada andmeanalüüsi. Näiteks grupeeriti isikud sünniaastate järgi vanusegruppidesse (vt lisa 3 tabel 2). Samuti koondati haridustasemed üldisematesse kategooriatesse. Omavahel liideti alg- ja alusharidus, kutsehariduse erinevad liigid vastavalt tasemele liideti põhi- või keskharidusega ning kõrghariduse erinevad liigid lihtsustati kõrghariduseks (vt lisa 3 tabel 3). Vanus- ja haridusrühmade koondamine oli vajalik, et vältida liiga väikeste gruppide kujunemist, mis ei võimaldanuks usaldusväärset võrdlust, ning et oleks võimalik üldistada tulemusi sihtrühmade lõikes.

Töö autor teostas registriandmete võrdlust enne ja pärast teavituskirjade saatmist ning kasutas Exceli sisseehitatud valemeid ja tööriistu. Näiteks arvutati kuupäevade vahe, et määrata, kui kiiresti isik pärast kirja saamist elukoha registreeris või kui pikalt oli valimisse sattunud isikutel KOV täpsusega elukoht keskmiselt olnud. Kasutati *IF*-valemeid, et võrrelda elukohaandmeid — näiteks tuvastamaks, kas registreeritud elukoht asus samas kohalikus omavalitsuses, kuhu kiri saadeti, või kas see kattus mõne isiku lisa-aadressiga. Süsteemse analüüsi tegemiseks ja andmete grupeerimiseks kasutati *Pivot*-tabeleid, mille abil koondati andmeid erinevate tunnuste lõikes (nt elukoha registreerimise aktiivsus vanuserühmade, kodakondsuse, haridustasemete lõikes jne). *Pivot*-tabelite põhjal koostas töö autor ka jooniseid, mis illustreerivad leitud trende ja mustreid. Lisaks Excelis teostatud analüüsile viis töö autor läbi ka regressioonanalüüsi JASP-is, et täpsemalt uurida, millised tegurid olid seotud elukoha registreerimise tõenäosusega pärast teavituskirja saatmist. Selleks kasutati logistilist regressiooni, kus sõltuvaks muutujaks oli elukoha registreerimise toimumine (jah/ei) ning sõltumatuteks muutujateks kodakondsus, sugu, vanus ja haridustase.

Uuringu tulemused

Neutraalne kiri (A-kiri) saadeti 4 698 isikule, neist 3 877 täisealisele, 807 lapsele ja 14 piiratud teovõimega täisealisele isikule. Kontrollkuupäevaks oli neutraalse kirja saanud isikust 688 isiku elukohaandmed täpsustatud. See teeb 14,6% neutraalse kirja saanutest. Neist seitsme isiku elukoht registreeriti välisriiki ja 681 isikule kanti Eesti aadressiga täpne elukoht.

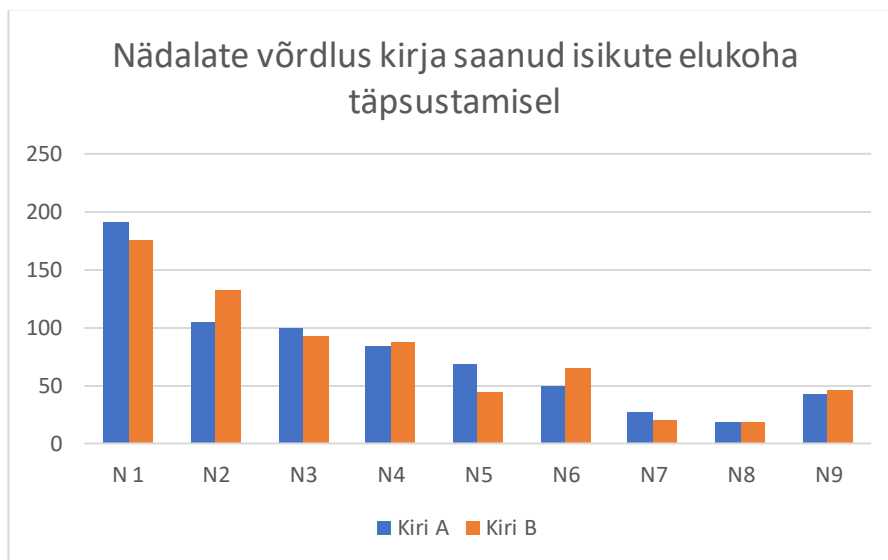
Muudetud kiri (B-kiri) saadeti 4 699 isikule, neist 3 878 täisealisele, 807 lapsele ja 14 piiratud teovõimega täisealisele isikule. Kontrollkuupäevaks oli muudetud kirja saanud

isikutest 682 elukohaandmed täpsustatud (14,5% muudetud kirja saanutest). Neist viie isiku elukoht registreeriti välisriiki ja 677 isikule oli registreeritud Eesti aadressiga täpne elukoht.

Nagu näha, siis kahe erineva kirja tulemusel oma elukohta täpsustanud isikute protsent on väga sarnane, mistõttu erinevus on suure tõenäosusega juhuslik ning ei saa väita, et üks kiri oleks teistest tõhusam olnud. Seega hüpotees, et muudetud kiri suurendab elukohateate esitamise tõenäosust võrreldes neutraalse kirjaga, ei leidnud antud sekkumise puhul kinnitust.

Logistiliste regressioonanalüüside põhjal hinnati võimalikku interaktsiooni kirja tüübi ja nelja demograafilise tunnuse vahel: kodakondsus, sugu, vanuserühm ja haridustase. Soo, kodakondsuse ja vanuserühmade puhul ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi – seega ei olnud alust järeldada, et kirja versioon mõjuks neile rühmadele erinevalt. Haridustaseme puhul oli algharidusega isikute reageerimismäär madalam kui teistes haridusrühmades ning erinevus kõrg- ja algharidusega rühmade vahel jäi statistiliselt napilt mitteoluliseks.

Lisaks võrreldi kirjade mõju reageerimiskiirusele. Keskmine reageerimiskiirus neutraalse kirja puhul oli 20,0 päeva ja muudetud kirja puhul 20,3 päeva. Nädalate võrdluses reageerimise osakaal neutraalse ja muudetud kirja saanute hulgas vähesel määral varieerus, tulemusi on võimalik vaadata lisa 3 tabelist 1 ja allolevalt jooniselt 1.

Joonis 1

Nädalate võrdlus kirja saanud isikute elukoha täpsustamisel

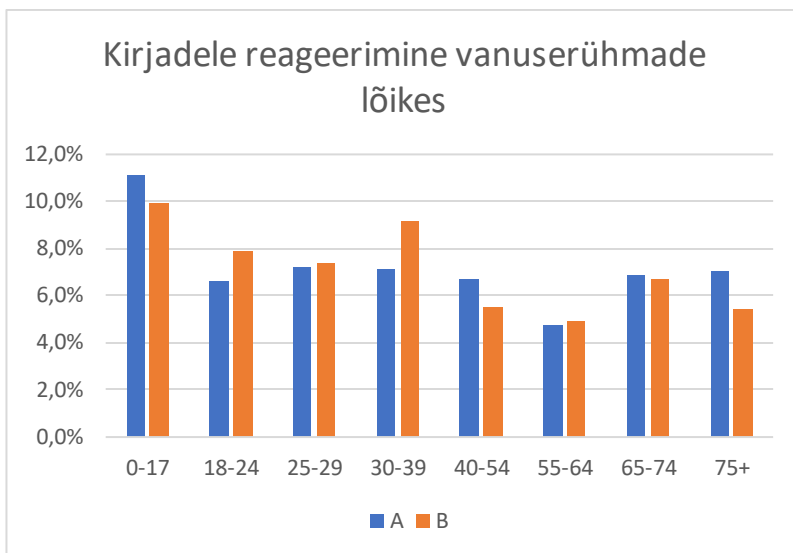
Seega ei leidnud ka see hüpotees kinnitust, et muudetud kiri toob kaasa kiirema elukohateate esitamise võrreldes neutraalse kirjaga. Mõningane varieerumine nädalate võrdluses on pigem juhuslik.

Vanuserühmade lõikes kirjadele reageerimine on esitatud tabelis 7. Statistiliselt olulisi interaktsioone vanuserühma ja kirjatüübi vahel ei ilmnenud.

Tabel 7 Kirjadele reageerimise määr vanuserühmade lõikes

Vanuserühmad	A-kirjale reageeris	%	B-kirjale reageeris	%	Kirja saanute arv
0-17	177	11,1%	159	10,0%	1 594
18-24	65	6,6%	77	7,9%	979
25-29	42	7,2%	43	7,4%	582
30-39	115	7,2%	147	9,2%	1 603
40-54	176	6,7%	145	5,5%	2 619
55-64	60	4,8%	62	4,9%	1 256
65-74	40	6,9%	39	6,7%	580
75+	13	7,1%	10	5,4%	184
Kokku	688	7,3%	682	7,3%	9 397

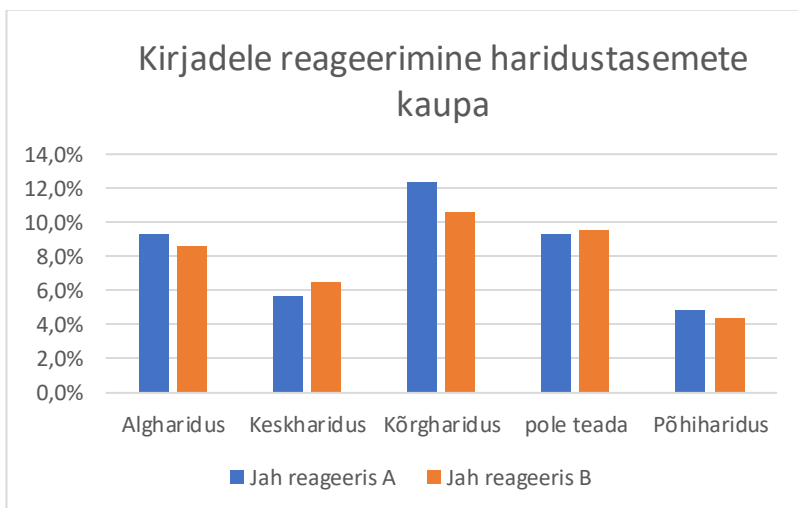
Vanuserühmade üldist aktiivsust analüüsid selgus, et kõrgeima reageerimismääraga oli vanuserühm 0–17 aastat (21,1%), järgnes vanuserühm 30–39 aastat (16,3%). Madalaim reageerimismäär ilmnis vanuserühmas 55–64 aastat (9,7%). Andmed viitavad sellele, et nooremad vanuserühmad olid üldiselt aktiivsemad reageerijad kui vanemad, kuid tegemist on kirjeldava statistikaga, mitte statistiliselt kinnitatud erinevusega. Seda illustreerib joonis 2.

Joonis 2

Kirjadele reageerimine vanuserühmade lõikes

Haridustaseme analüüs näitas, et reageerimismäärad varieerusid märgatavalt sõltuvalt hariduskategooriast. Kõige kõrgem reageerimismäär (23%) ilmnes kõrgharidusega vastajate seas, samas kui madalaim (9,1%) põhiharidusega vastajatel (vt lisa 3 tabel 5). Kirjade vahelisel võrdlusel ilmnes, et neutraalne kiri oli mõnevõrra tõhusam alghariduse ja kõrghariduse gruppides, samas kui keskhariduse tasemel oli muudetud kiri edukam. Tulemused viitavad võimalikule seosele haridustaseme ja teavituskampaania vastuvõtlikkuse vahel (vt ka joonis 3).

Joonis 3

Kirjadele reageerimine haridustasemete kaupa

Uuringus analüüsiti ka emakeele võimalikku mõju kirjadele reageerimisele. Valimis oli väga erineva emakeelega isikuid. Analüüsis keskenduti suurematele keelegruppidele, et vältida eksitavat tõlgendust väga väikeste vastajate arvude korral. Täpsemalt võeti analüüsi järgmised emakeeled:

- eesti keel,
- vene keel,
- ukraina keel,
- pole teada (isikud, kelle emakeel polnud märgitud).

Ülejäänud keeled, nagu näiteks araabia, armeenia, aserbaidžaaani, gruusia, hindi, inglise, läti, leedu, moldova, saksa, soome jt, jäeti analüüsist välja, kuna nende esindajate arv oli väga väike (enamasti 1–10 inimest) ning nende põhjal tehtud järeldused ei oleks olnud statistiliselt usaldusväärsed.

Kõrgeima reageerimismääraga olid ukraina emakeelega isikud (26,1%), järgnedes "pole teada" kategooriasse kuuluvatele isikutele (20,4%). Eesti ja vene keelt emakeelena rääkivate isikute reageerimismäärad jäid madalamaks, vastavalt 7,1% ja 9,2%. Tulemused näitasid, et kirjade vahelised erinevused olid väga väikesed. Eesti ja ukraina emakeelega vastajad reageerisid kergelt rohkem neutraalsele, samas kui vene emakeelega vastajad eelistasid kergelt muudetud kirja (54,4%).

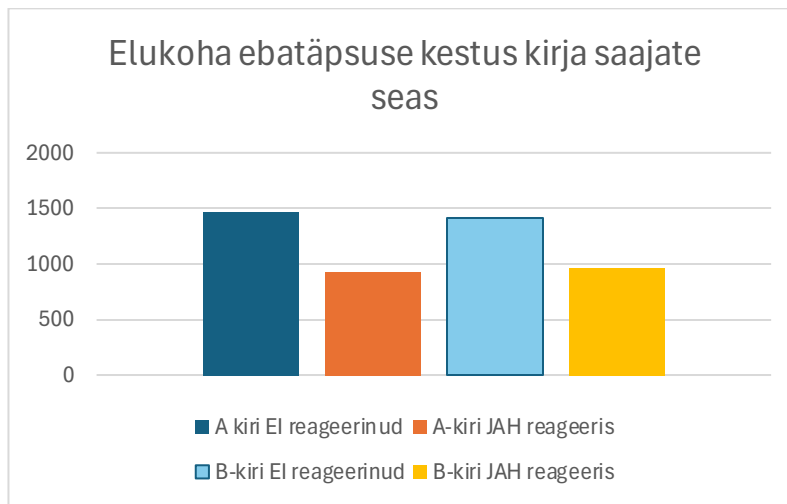
Emakeele põhjal analüüsitud andmed viitavad sellele, et reageerimise aktiivsus varieerus märkimisväärselt keelegruppide lõikes. Kõige aktiivsemad olid ukraina emakeelega isikud, samas kui eesti ja vene keelt rääkivad isikud näitasid madalamat aktiivsust. Kirjade mõju emakeele lõikes oli siiski suhteliselt ühtlane, suuri eelistusi ühe või teise kirjatüübi kasuks ei ilmnenud. Kirjeldava statistika tabeliga emakeelte reageerimisaktiivsuse kohta on võimalik tutvuda lisa 3 tabelis 6.

Analüüsiti ka kodakondsuse võimalikku mõju elukoha registreerimisele, kuid kuna logistiline regressioon ei näidanud statistiliselt olulist seost, ei kajastata seda analüüsi töös edasiselt.

Uuringus analüüsiti ka seda, kas elukohaandmete ebatäpsuse kestus mõjutas seda, kui tõenäoliselt inimesed sekkumiskirjale reageerisid, ehk seda, kas elukohaandmeid täpsustasid need, kelle andmed olid ebatäpsed lühemat või pikemat aega. Tulemused näitasid, et oma

elukoha andmed täpsustanud isikutel oli ebatäpne elukoht registris keskmiselt lühemat aega olnud kui neil, kes ei täpsustanud oma elukohtaandmeid. Neutraalse kirja saanud isikute grupis oli mittereageerijate elukoha ebatäpsus keskmiselt 1 472 päeva, reageerijatel aga 929 päeva. Muudetud kirja saanud isikute grupis olid vastavad näitajad 1 405 ja 962 päeva.

Seega oli reageerijate seas elukoha ebatäpsus umbes 500 päeva lühem kui mittereageerijate seas. See viitab võimalikule seosele, mille kohaselt lühem elukoha ebatäpsuse periood võib soodustada reageerimist teavituskirjadele ning pikem elukoha ebatäpsus võib viidata sellele, et nende isikute motivatsioon elukohtaandmeid täpsustada ei ole väga kõrge. Vt ka joonist 4.

Joonis 4

Elukoha ebatäpsuse kestus kirja saajate seas

Uuringus analüüsiti ka isikute lisa-aadresside (aadress, mis ei oma õiguslikku tähendust ja mille registreerimiseks ei ole omaniku nõusolekut vaja) esinemist rahvastikuregistris ja nende mõju elukoha täpsustamisele. Valimi moodustanutest oli vähemalt üks lisa-aadress 75% inimesel. 74,3% valimi moodustanud isikutest oli lisa-aadressina märgitud Eesti aadress ja 0,7% juhtudel välisriigi aadress. Välisriikidest oli enim lisa-aadresse Soome (46 isikul) ja Ukrainasse (10 isikul). Oluline on märkida, et rahvastikuregistris võib ühel isikul olla korraga mitu lisa-aadressi. Oma elukoha täpsustanud 1 370 isikut:

- 395 isikut registreeris esimese lisa-aadressi põhiaadressiks;
- 76 isikut registreeris teise lisa-aadressi põhiaadressiks;

- 11 isikut registreeris kolmanda lisa-aadressi põhiaadressiks.

Seega 35,2% kõigist elukoha täpsustanud inimestest korrastas oma elukoha-andmeid, kandes seni lisa-aadressina kantud aadressi oma aadressitäpsusega elukohaks.

Täpsustatud elukoha ja kohaliku omavalitsuse seose analüüs näitas seda, et 88,2% oma elukohaandmed täpsustanud elanikest registreeris oma täpse elukoha samasse kohalikku omavalitsusse, kuhu oli eelnevalt registreeritud nende valla- või linnavalitsuse täpsusega elukoht. 11,8% registreerisid oma täpse elukoha teise kohalikku omavalitsusse. See informatsioon on oluline kohalike omavalitsuste rahastamise ja vastutuse vaatenurgast, sest kui isik oli rahvastikuregistris kirjast vales kohalikus omavalitsuses, mõjutab see nii pearaha jaotust (vale KOV sai riigipoolset pearaha) kui ka üksikisiku tulumaksu jagamist KOV-idele.

Järeldused uuritud sekkumise mõjude kohta

Uuringu tulemused näitavad, et muudetud kiri ei olnud elukohaandmete täpsustamise edendamisel oluliselt tõhusam võrreldes neutraalse kirjaga. Mõlemat tüüpi kirjade saatmisel täpsustas oma elukoha ligikaudu 14,5% adressaatidest ning erinevused neutraalse ja muudetud kirja saanud isikute vahel olid väikesed. Samuti ei esinenud olulist erinevust keskmises reageerimiskiiruses – neutraalse kirja saanud isikud reageerisid keskmiselt 20,0 päeva ja muudetud kirja saanud isikud 20,3 päeva jooksul.

Kirjeldavad andmed näitasid, et nooremad vanuserühmad olid üldiselt aktiivsemad reageerijad kui vanemad. Siiski ei ilmnenud logistilises regressioonianalüüsis statistiliselt olulisi erinevusi kirjatüübi mõju osas vanuserühmade lõikes. Seega ei võimalda tulemused järeldada, et vanus mõjutaks oluliselt saadetud teavituskirja tõhusust.

Haridustaseme lõikes ilmnis, et algharidusega isikute reageerimismäär oli madalam võrreldes kesk- ja kõrgharidusega vastajatega. Kuigi erinevused jäid napilt mitte-oluliseks, ei saa välistada, et haridustasemel võib olla mõju teavituskirja vastuvõtlikkusele. Kirjatüüpide vaheline mõju haridustasemete lõikes jäi samuti tagasihoidlikuks, mis võib viidata sellele, et haridustaseme mõju domineeris sõnumitüübist rohkem. St, et kõrgharidusega isikud reageerivad sõltumata sõnumi toonist, samas kui madalama haridustasemega isikutel ei pruugi erinevused sõnumi stiilis oluliselt mõjutada nende reageerimisotsust.

Emakeele lõikes ilmnesid erinevused reageerimisaktiivsuses. Ukraina keelt emakeelena kõnelevad inimesed reageerisid tunduvalt aktiivsemalt kui eesti ja vene emakeelega inimesed. See nähtus on tõenäoliselt seletatav Ukraina sõja tõttu suurenenud sisserändega. Võimalik, et see sihtrühm tundis suuremat sisemist survet hoida oma registriandmed korras, et mitte kohalike sotsiaalsete normidega vastuolus olla. Ukraina kodanikud kasutavad ka sagedamini ametlikke üüripindu, mille puhul omanikud suurema tõenäosusega ei takista täpset elukoha registreerimist.

Üldiselt viitavad tulemused sellele, et muudetud kiri ei suutnud käivitada sihtrühma käitumismuutust efektiivsemalt kui neutraalne kiri. Sellel võivad olla mitmed põhjused. Kuigi muudetud kiri oli koostatud COM-B mudeli põhimõtteid järgides ja rõhutas nii kasu kui ka seaduslikku kohustust, jäi kirja tonaalsus siiski üsna ametlikuks ja informatiivseks. Emotsionaalne kõnetus, mis on COM-B mudeli motivatsioonikomponendi mõjutamisel oluline, jäi pigem nõrgaks. Sõnumid olid peamiselt mõistuspärased, viidates seadustele ja praktilistele hüvedele, kuid ei suutnud tekitada tugevat isiklikku seost ega emotsionaalset motivatsiooni.

Kirjade väljasaatmise periood kattus kohalike omavalitsuste kampaaniatega, mille raames kutsuti samuti elukohta registreerima. Selline laiem kommunikatsiooniline keskkond võis vähendada kirjade endi spetsiifilist mõju ja muuta nende eristumise keeruliseks. Teavitustegevus toimus enne aastavahetust ning kohalike omavalitsuste huvi oli ka endil kõrge, et saada võimalikult palju elukoha registreerimisi enne 1.jaanuari, mil fikseeritakse elanike arvult saadav toetus.

Pelgalt kiri kui sekkumisvorm võib üksi olla liiga passiivne. Eriti olukorras, kus elukohaandmete täpsustamine võib olla seotud emotsionaalsete ja praktiliste takistustega, nagu hirm omaniku reaktsiooni ees või teadmatus õiguslike kohustuste osas. COM-B mudel eeldab, et selliste takistuste ületamiseks on vaja sihitud ja vajadusel ka intensiivsemaid sekkumisi, näiteks personaalsemat lähenemist või sotsiaalsete normide tugevdamist laiemas avalikkuses.

Tuleb arvestada kindlasti ka seda, et algne teavituskiri ise oli juba väga hästi ning selgelt koostatud. Siseministeriumi ametnikud on osalenud erinevatel nügimiskoolitustel ja omavad varasemaid kogemusi teavituskirjade koostamisega, mis aitas kaasa selge sõnumi loomisele.

Kuigi sekkumise tulemusel ei ilmnunud suurt mõju sihtrühma käitumises, ei tähenda see samas seda, et mõju ei oleks tekkinud käitumise eeldustes või probleemi kaardis välja toodud

põhjustes, nagu nt teadlikkus või motiveeritus. Kuna selle kohta puuduvad andmed, ei olnud seda võimalik mõõta. Võib eeldada, et KOV-täpsusega elukohaga inimeste valmisolek täpse elukoha registreerimiseks tegelikult kasvas, aga muud tegurid, nagu nt omanike vastuseis, vähendas sekkumiskirjast saadud teadlikkuse jõudu ja selle tulemusel jäid elukohaandmed siiski täpsustamata.

Võttes arvesse kõiki eeltoodud asjaolusid, võib järeldada, et kuigi COM-B mudel pakub väärtuslikku raamistikku käitumise muutmise planeerimisel, on sekkumise edukus tugevalt sõltuv nii sõnumi sisulisest ja emotsionaalsest kvaliteedist kui ka sekkumise intensiivsusest ja sobivusest konkreetse sihtrühma jaoks. Käesolev magistritöö rõhutab vajadust arvestada sekkumiste kujundamisel mitte ainult sõnumi struktuuri ja sisu, vaid ka adressaatide sotsiaalse, keelelise ja kultuurilise taustaga ning võimalike väliste mõjuteguritega.

Tulevikus soovitab töö autor kasutada mitut sekkumist korraga ja personaalsemat lähenemist. See ühendaks informatiivse teavituse sotsiaalse normi tugevdamise ja personaalsema kontakti loomisega, et edendada rahvastikuregistri andmete täpsustamist ning tugevdada elanike usaldust ja motivatsiooni õiguslike kohustuste täitmisel.

Viited

- Ariely, D. (2011). *Irratsionaalne inimene: Kuidas me teeme oma igapäevaseid otsuseid* (K. Teder & T. Arro, Tlk.; K. Trummal, toim.). Hermes. (Originaal ilmunud 2008)
- Behn, R. D. (2001). *Rethinking democratic accountability*. Brookings Institution Press.
- Bicchieri, C. (2005). *The grammar of society*. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511616037>
- Eamets, R., Tammaru, T., & Nõmmela, K. (2022). *RITA projekt „Mobiilne elu – mobiilne eluviis, avalike teenuste tarbimine ja elukohaandmed riiklikes registrites“*.
https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2022-04/RITA-MobElu_Lopparuanne-ETIS.pdf
- Gopinathan, U., Elgersma, I., Dalsbø, T., Bjørbæk, M., & Fretheim, A. (2025). Strengthening research preparedness for crises: lessons from Norwegian government agencies in using randomized trials and quasi-experimental methods to evaluate public policy interventions. *Health Research Policy and Systems*, 23(1).
<https://doi.org/10.1186/s12961-024-01271-y>
- Justiits- ja digiministeerium. (21.04.2025). *Sündmusteenused*. <https://www.justdigi.ee/digi-side-ja-kuber/digiteenused/sundmusteenused>
- Maksu- ja Tolliamet. (16.04.2025). *Üüri- ja renditulu ning litsentsitasu*.
<https://www.emta.ee/eraklient/valismaalasele-mitteresidendile/mitteresidendile/uuri-ja-renditulu-ning-litsentsitasu>
- Michie, S., van Stralen, M. M., & West, R. (2011). The behaviour change wheel: A new method for characterising and designing behaviour change interventions. *Implementation Science*, 6, 42. <https://doi.org/10.1186/1748-5908-6-42>
- Moynihan, D. P. (2008). *The dynamics of performance management: Constructing information and reform*. Georgetown University Press.
- Rahvastikuregistri seadus. (2017). RT I, 17.11.2017, 1; viimati muudetud RT I, 18.10.2024, 1.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/131012020017?leiaKehtiv>

Service, O., Hallsworth, M., Halpern, D., Algate, F., Gallagher, R., Nguyen, S., ... & Rutter, J. (2014). *EAST: Four simple ways to apply behavioural insights*. Behavioural Insights Team. <https://oecd-opsi.org/toolkits/east-four-simple-ways-to-apply-behavioural-insights/>

Siseministeerium. (14.05.2025). *Rahvastikuregister*.
<https://www.siseministeerium.ee/tegevusvaldkonnad/rahvastikutoimingud/rahvastikuregister>

Sotsiaalkindlustusamet. (03.04.2025). *Üksi elava pensionäri toetus*.
<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/pension-ja-seotud-huvitised/muud-pensioniga-seotud-huvitised-ja-toetused/uksi-elava-pensionari>

Statistikaamet. (15.04.2025). *Riiklike andmekogude kasutamine*.
<https://rahvaloendus.ee/et/loendus-2021/riiklike-andmekogude-kasutamine>

Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2009). *Nudge: Improving Decisions about Health, Wealth and Happiness*.

Lisa 1, teavituskiri A

SISEMINISTEERIUM

Saatmise aadress: elukoht@siseministeerium.ee

Pealkiri: Teie elukoha andmed vajavad täpsustamist

Hea EESNIMI PEREKONNANIMI

*Kui see kiri on saadetud valele e-posti aadressile, palun teavitage sellest aadressil abi@rahvastikuregister.ee

Teie elukoha andmed vajavad täpsustamist

Juhime tähelepanu, et Teie elukoht on Eesti rahvastikuregistri andmetel registreeritud kohaliku omavalitsuse täpsusega. See tähendab, et Teil puuduvad andmed elukoha täpse aadressi kohta.

Täpsete elukoha andmete esitamine on kohustuslik ning see on Teile endale vajalik erinevate toetuste ja teenuste saamiseks. Lisaks elukoha andmetele vaadake üle ka oma kontaktandmed, mis võimaldavad saada riigilt ja kohalikult omavalitsuselt vajalikku infot, valimiste teabelehti, hädaolukorra teateid jm olulisi meeldetuletusi.

Palun esitage rahvastikuregistrisse kandmiseks elukohateade täpse elukoha aadressiga:

- kasutades rahvastikuregistri e-teenust www.rahvastikuregister.ee (portaali sisenemine ID-kaardiga, elamisloakaardiga, Mobiil-ID ja Smart-ID-ga);
- minnes ise kohale kohaliku omavalitsusse;
- saates elukohateate posti teel ja lisades sellele koopia isikut tõendava dokumendi isikuandmetega leheküljest;
- saates elukohateate digitaalse allkirjaga e-posti teel.

Ülalnimetatud viisidel saab esitada ka välisriigi elukoha andmed.

Linna- ja vallavalitsuste kontaktid: [Linna- ja vallavalitsused](#)

Tallinna linnosavalitsused: [Vt teenusepakkuja kontaktid](#)

Mida elukoha täpse aadressi esitamisel tähele panna:

- Kui Te ei ole ise ruumi omanik, tuleb esitada ruumi kasutamist tõendav dokument (nt üürileping) või ruumi omaniku nõusolek. Täpse aadressi saamiseks piisab ühest neist – see tähendab, et **kui Teil on olemas üürileping, siis juba selle alusel registreeritakse elukoht vastavale aadressile ja omaniku nõusolekut täiendavalt ei ole vaja esitada.**
- Kui Teiega elab ühel aadressil veel inimesi, siis saate esitada ühise elukohateate.
- Elukohateate peavad allkirjastama kõik elukohateatel esitatud täisealised inimesed.

Kui elukoha aadressi esitamisel esineb takistusi (nt Teil puudub üürileping või omanik ei anna elukoha registreerimiseks nõusolekut) ja vajate abi, siis palun pöörduge abi saamiseks elukohajärgsesse linna-, valla- või linnaosavalitsusse.

Täpse aadressi esitamata jätmisel võtab kohaliku omavalitsuse töötaja Teiega elukoha andmete korrastamiseks ühendust.

Täname

Enel Pungas
rahvastiku toimingute osakond
Siseministeerium

Lisa 2, teavituskiri B

SISEMINISTEERIUM

Saatmise aadress: elukoht@siseministeerium.ee

Pealkiri: Teie elukoha andmed vajavad täpsustamist

Hea EESNIMI PEREKONNANIMI

*Kui see kiri on saadetud valele e-posti aadressile, palun teavitage sellest aadressil abi@rahvastikuregister.ee

Teie elukoha andmed vajavad täpsustamist

Märkasime, et Eesti rahvastikuregistris on Teie elukoht praegu kirjas vaid kohaliku omavalitsuse täpsusega. **Aadressi täpsustamiseks esitage palun esimesel võimalusel elukohateade oma tegeliku elukoha täpse aadressiga.**

Täpse aadressi lisamine rahvastikuregistrisse on kasulik, sest aitab Teid erinevate toetuste ja teenuste saamisel.

Rahvastikuregistri seaduse § 68 kohaselt olete kohustatud tagama rahvastikuregistris enda ja oma alaealiste laste ning eestkostetavate elukoha aadressi olemasolu ja õigsuse.

Kui jätate täpse aadressi esitamata, võtab kohaliku omavalitsuse töötaja Teiega ühendust.

Elukohateate esitamine on lihtne ja ei võta kaua aega. Kui soovite elukohateate esitada veebi teel, külastage portaali www.rahvastikuregister.ee (sisenemine ID-kaardiga, elamisloakaardiga, Mobiil-ID ja Smart-ID-ga);

Lisaks saate elukohateate esitada oma **elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele** ühel kolmest viisist:

- saates digiallkirjaga [elukohateate](#) e-posti teel.
- saates paberil [elukohateate](#) posti teel. Sel juhul lisage teatele koopia isikut tõendava dokumendi isikuandmete leheküljest.
- külastades oma elukohajärgset kohalikku omavalitsust.

[Linna- ja vallavalitsuste kontaktid](#)

[Tallinna linnaosavalitsused \(vt teenusepakkuja kontaktid\)](#)

Mida elukohateate esitamisel tähele panna?

- **Kui Teiega elab ühel aadressil veel inimesi**, siis saate esitada ühise elukohateate. Sel juhul peavad teate allkirjastama kõik elukohateatel esitatud täisealised inimesed.
- **Kui Te elate välisriigis**, esitage elukohateade täpselt samamoodi.
- **Kui Te ei ole ise ruumi omanik**, lisage teatele (piisab ühest neist):
  - üürileping

- o ruumi omaniku nõusolek
- o või mõni muu ruumi kasutamist tõendav dokument.

Kui Teil puudub üürileping või omanik ei anna elukoha registreerimiseks nõusolekut, siis pöörduge kindlasti abi saamiseks elukohajärgsesse linna-, valla- või linnaosavalitsusse.

Lisaks elukoha andmetele vaadake üle ka oma **kontaktandmed ja lisa-aadress**, mis võimaldavad saada riigilt ja kohalikult omavalitsuselt vajalikku infot, valimiste teabelehti, hädaolukorra teateid jm olulisi meeldetuletusi.

Aitäh, et aitate hoida Eesti rahvastikuregistri andmed täpsed ja ajakohased! Täpse elukoha registreerimine on kasulik Teile endale, kuid mõjutab kogukonda ka laiemalt, sest täpsed registriandmed võimaldavad kohalikel omavalitsustel teenuseid ja ressursse targalt planeerida.

Sinust algab riik!

Parimate soovidega

Enel Pungas
rahvastiku toimingute osakond
Siseministeerium

Lisa 3, tabelid

Tabel 1 Nädalate võrdlus A ja B kirja saanud isikute elukoha täpsustamise kohta.

	N 1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	N8	N9	Kokku
Kiri A	191	105	100	85	68	50	28	18	43	688
Kiri B	175	133	92	87	44	66	21	18	46	682
Kokku	366	238	192	172	112	116	49	36	89	1370

Tabel 2 Vanusegruppide grupeerimise selgitused

Vanusegrupp	Selgitus
0–17	Alaealised
18–24	Veel õppivad noored
25–29	Iseseisvat elu alustavad noored
30–39	Pere loovad noored
40–54	I keskiga
55–64	II keskiga
65–74	Aktiivsed eakad, kes veel ise kasutavad e-teenuseid
74+	Eakad, kelle iseseisev asjaajamine on langustrendis

Tabel 3 Haridustasemete grupeerimise selgitused

Koondnimetus	Statistiline hariduste loend tabelis
Algharidus	Hariduseta, alusharidus
	Algharidus
Põhiharidus	Põhiharidus
	Kutseharidus koos põhihariduse omandamisega
Keskharidus	Üldkeskharidus
	Keskeriharidus keskhariduse baasil
	Kutsekeskharidus
	Kutseharidus keskhariduse baasil
Kõrgharidus	Bakalaureus või sellega võrdne, rakenduskõrgh.
	Magister või sellega võrdsustatud haridus
	Doktor või sellega võrdsustatud haridus
Tühi	Pole teada

Tabel 4 Kirjale reageerimine vanuserühmade lõikes

Vanuserühmad	A-kirjale reageeris	%	B-kirjale reageeris	%	Kirja saanute arv
0-17	177	11,1%	159	10,0%	1594
18-24	65	6,6%	77	7,9%	979
25-29	42	7,2%	43	7,4%	582
30-39	115	7,2%	147	9,2%	1603
40-54	176	6,7%	145	5,5%	2619
55-64	60	4,8%	62	4,9%	1256
65-74	40	6,9%	39	6,7%	580
75+	13	7,1%	10	5,4%	184
Üldkokkuvõte	688	7,3%	682	7,3%	9397

Tabel 5 Kirjadele reageerimine haridustasemete lõikes

Haridus	Kokku saadeti	Reageeris	Algne kiri	%	Muudetud kiri	%
Algharidus	1248	223	116	9,3%	107	8,6%
Keskharidus	3477	427	199	5,7%	228	6,6%
Kõrgharidus	1075	247	133	12,4%	114	10,6%
pole teada	1475	279	138	9,4%	141	9,6%
Põhiharidus	2122	194	102	4,8%	92	4,3%
Üldkokkuvõte	9397	1370	688	7,3%	682	7,3%

Tabel 6 Kirjadele reageerimine emakeelte lõikes

Emakeel	Kirju saadeti	Reageeris		% Reageeris	
		A	B		
Eesti	3591	254	130	3,6%	124 3,5%
Ukraina	2909	759	385	13,2%	374 12,9%
Vene	1965	180	82	4,2%	98 5,0%
Pole teada	785	160	81	10,3%	79 10,1%

Lisa 4, lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karin Saan,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose ELUKOHAANDMETE TÄPSUSTAMINE RAHVASTIKUREGISTRIS: SEKKUMISE MÕJU KOHALIKU OMAVALITSUSE TÄPSUSEGA ELUKOHAGA ISIKUTELE , mille juhendaja on Andero Uusberg ja kaasjuhendaja on Enel Pungas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi Spacekuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karin Saan

15.05.2025